

УДК 821.161.2-31.09Самчук(093)

ІСТОРІЯ НАПИСАННЯ І ВИДАННЯ РОМАНУ «СОНЦЕ З ЗАХОДУ» УЛАСА САМЧУКА: СПРОБА РЕКОНСТРУКЦІЇ

Ірина Руснак

ORCID ID: 0000-0001-8355-7389

Київський університет імені Бориса Грінченка

вул. Тимошенка, 13-Б, Київ, Україна, 04212

i.rusnak@kubg.edu.ua

У статті запропоновано авторську реконструкцію процесу створення і видання маловідомого роману «Сонце з Заходу» Уласа Самчука. Тривалий час текст вважали втраченим. Фронтальний аналіз повоєнних підшивок газети «Свобода» (Нью-Йорк) дав авторці статті змогу з'ясувати, що роман у повному обсязі був надрукований на шпальтах цього видання 1949 року. Співпраця з видавцем Іваном Ребриком (Ужгород) допомогла відшукати відсутні на офіційному сайті нью-йоркського часопису числа.

Роман «Сонце з Заходу» занурює читача у вир політичного і культурного життя Хуста кінця 30 х років, відтворює маловідомі факти про участь членів Організації Українських Націоналістів у підготовці проголошення незалежності Карпатської України. Авторка статті ретельно простудіювала доступні джерела, що засвідчують роботу письменника над твором. Основна увага зосереджена на дослідженні газетних повідомлень, інформації з довідкових видань, окремих листів письменника з його архіву. Авторці вдалося встановити, що працю над романом прозаїк почав одразу після поразки Карпатської України; кілька уривків з твору були надруковані різними еміграційними часописами в 40 х роках.

Роман «Сонце з Заходу» — складний і водночас цікавий матеріал для подальших літературознавчих досліджень. На думку авторки статті, ґрунтовного осмислення потребують жанрова природа твору, його документальна основа, розшифрування окремих явищ українського еміграційного життя й подробиць участі націоналістичного підпілля в підготовці проголошення Карпатської України, пошук прототипів персонажів тощо. Особливо продуктивними, на її думку, будуть текстологічні зіставлення надрукованих уривків та остаточної версії тексту роману. Виявити нові свідчення, що стосуються історії створення і видання роману, допоможе уважне студіювання епістолярної спадщини письменника.

Ключові слова: Улас Самчук; газета «Свобода» (Нью-Йорк); роман «Сонце з Заходу»; історія написання і видання твору; репортаж; Карпатська Україна; ОУН.

У творчій спадщині Уласа Самчука роман «Сонце з Заходу» (1949) займає особливе місце. Темою написаного по гарячих слідах твору стали події Карпатської України 1938–1939 років. Письменник не зраджував декларованому прагненню бути літописцем українського простору в добі, яку бачив і переживав. Офіційно як кореспондент паризької газети «Українське Слово» і підпільно як член Організації Українських Націоналістів (ОУН) він брав участь у культурному житті Карпатської України, об'їздив Верховину із численними відчитами, написав низку репортажів про події в карпатських селах і містечках, що дало підстави А. Власенко-Бойцун назвати його «звітодавцем Командування Карпатської Січі» [1, 121].

Сюжет роману динамічний, стрімкий розвиток дії відбувається впродовж короткого відтинку часу. Основна сюжетна лінія пов'язана зі змалюванням подій Карпатської України і життя міста Хуста в час національного піднесення

краю напередодні героїчного березневого зриву. У центрі оповіді — розбудова Української Національної Оборони, участь закарпатських селян у формуванні місцевих осередків Карпатської Січі, театральний крутіж, взаємини політичного та культурного бомонду Карпатської України, увага закордонних журналістів до політичних і суспільних змін у житті Верховини тощо. Перед читачем постають картини створення «Карпатської Січі», «Січової Гостинниці», «Молочарні — Запорожського Зімовника», театру «Нова Сцена», театру малої форми «Летюча Естрада», відкриття Американського дому. Реципієнт має можливість відстежити участь представників ОУН у формуванні місцевих збройних сил, налагодженні пропагандистської й політично-виховної роботи; відчути запал пристрасних дискусій між представниками різних політичних сил щодо майбутнього Закарпаття; прослухати натхненні виступи лекторів перед верховинцями; оцінити політичну ситуацію в Європі напередодні Другої світової війни, де господарями вже почувалися Німеччина та її сателіти; ознайомитися з інтересом зарубіжних журналістів до нестабільної і часто змінюваної ситуації в закарпатському краю, що опинився в центрі уваги міжнародної політики. Політичні й мистецькі інтриги в романі вигадливо доповнені любовними колізіями між головними персонажами.

Репортажно-телеграфний стиль допоміг авторові не тільки насичено інформувати про численні події, а й фіксувати ставлення до них найближчих сусідів Карпатської України. Ось як лаконічно викінчено передано пресові звідомлення:

Ще вістка: збройне повстання десь в околицях Волового. “Кур’єре делля сера” повідомляє, що “існування Русі Підкарпатської неможливе, бо там нема доріг, нема хліба, що там анархія. Січовики проти уряду, уряд просить чехів його боронити, населення шле до мадярів делегації визволити їх з-під українців. Міністр Бек їде до Румунії, веде нараду з королем Карлом, і, нарешті, Польща ніколи не погодиться на існування байстрока з назвою Карпатська Україна, підкинутого Європі німцями”. В іншому місці: “Січ проти уряду. Тутешні проти нетутешніх. Організація націоналістів проти УНО. З Праги їдуть нові люди. З Галичини напливає молодь. Кардаш сидить у своїй квартирі на Вузькій три і приймає звіти. <...> Міністр Ревай їде до Праги. Волошин приймає делегації. Мадярщина плянує новий наступ диверсантів, і розвідка Січі вже має про це повідомлення. З Варшави б’ють гістерику. Це клімат цих днів” [19, ч. 22, 2].

Уся ця строката картина передає дух часу, занурює читача в атмосферу національно-державного пробудження Карпатської України.

Про історію написання і видання роману «Сонце з Заходу» Уласа Самчука донедавна не було ніяких відомостей. Сам твір через відсутність чорнового машинопису в архіві письменника та будь-яких свідчень про його публікацію вважали втраченим «на стопі емігранта». Доступ до української еміграційної періодики дав змогу розглянути маловідомі сторінки творчої біографії письменника, простежити, як він втілював свій задум у життя. Відтворити повну історію написання і видання роману «Сонце з Заходу» сьогодні складно, тож мета цієї статті — на основі доступних джерел реконструювати основні етапи творчого процесу.

1939 року Українська пресова служба у Відні видала книгу «Карпатська Україна в боротьбі» [5], що вмістила двадцять два спогади із часів Карпатської України 1938–1939 років. Очевидців відділяла від тих доленосних для краю подій зовсім коротка часова відлеглисть, тож оповіді про проголошення Української Карпатської Держави вийшли живі, експресивні, натхненні. Подібно до професійних хронікерів, свідки ретельно оповідали про події, фіксували настрої тих вікопомних днів, які щораз набували інших відтінків: нестримне піднесення й радісне захоплення поступово витіснялися збентеженням, тривогою, а згодом і болем поразки. Кожна розповідь — яскравий документ доби: тут подано хроніку жорстоких боїв січовиків з угорськими військами, які одразу після проголошення незалежності окупували Карпатську Україну; свідчення про безчинства прийшлих загарбників і терористичних груп, що перманентно наводнювали край; повідомлення про геройську смерть лицарів-січовиків на Красному полі, страждання і муки вояків-полонеників в угорських катівнях. Серед авторів тих спогадів — Степан Россоха, Олег Кандиба, А. Дад (Анатоль Демодовгопольський), Іван Рогач, Микола Чирський та інші, кого не тільки добре знав Улас Самчук, а з ким довелося пережити звершення і трагедію Карпатської Держави, перейти угорське ув'язнення та дочекатися щасливого звільнення. Серед авторів спогадів його імені немає, однак письменник не міг не знати про підготовку видання, адже тут надруковано допис «Орда іде» його першої дружини Марії Зоц (спогад вміщено під ім'ям *Марія Самчукова*). Ця обставина дає можливість зробити припущення, що саме тоді в митця з'явився творчий задум написати художню версію подій часів Карпатської України.

Початок роботи над романом «Сонце з Заходу» припадає на другу половину 1939 року, бо вже в лютневому числі місячника «Пробоем» (Прага) за 1940 рік було надруковано перший з кількох відомих уривків — «Новий рік у Хусті» — з прогнозом на швидку появу всього роману друком [15, 36]. Червнєве число часопису інформувало: «Улас Самчук закінчив першу частину своєї трилогії “Сонце із Заходу”, присвяченої епопеї Карпатської України» [27, 157]. Редакція видання уважно стежила за творчим процесом, бо в серпні знову помістила інформацію: «У. Самчук працює над другою частиною роману: “Сонце з заходу”» [28, 222]. Очевидно, письменник працював досить натхненно, бо наступні уривки з'явилися один за одним: «Сонце з Заходу» надруковано в серпневому номері «Пробоем» того ж року [18, 197–199], «Авдиенцію» — в січневому 1941 року [8, 10–15]. Незважаючи на запевнення редакції часопису в тому, що роман «незабаром появиться друком», цього не сталося. Події Другої світової війни кинули У. Самчука у вир боротьби за здобуття української державності на посту головного редактора рівненської газети «Волинь». Працю над книгою довелося відкласти. Однак, розуміючи важливість свого ідейного задуму, письменник у різдвяному номері «Волині» за 1942 рік з незначними скороченнями опублікував уривок «Новий рік у Хусті» [16, 4–6].

У листопаді 1943 року письменнику довелося покинути Україну. «Залишилась тільки одна дорога — на захід, — нотував він у спогадах. — І з цим не було вагання. Не зідхалося і не плакалось. Я був повний Україною мого

власного уявлення і з нею я міг мандрувати у всі кінці світу» [13, 334]. Після поневірянь у Польщі й Австрії на початку січня 1945 року У. Самчуку разом з другою дружиною Тетяною Праховою вдалося прибути до Німеччини. Тут, перебуваючи в таборах для переміщених осіб, письменник не мав належних умов для творчості, однак працював багато і продуктивно. У цей час мюнхенське видавництво «Прометей» друкує два томи роману «Юність Василя Шеремети» (1946, 1947); видавництво Михайла Борецького в Регенсбурзі видає перший том «Осту» — роман «Морозів хутір» (1948). Запис від 17 листопада 1946 року в Самчуковому нотатнику фіксує важливу інформацію: «Тим часом пишу “Сонце з заходу” і першу її частину, здається, скінчив» [17, 160]. Отже, працюючи в таборах Ді-Пі над кількома епічними полотнами одночасно, прозаїк повернувся і до незавершеного роману про Карпатську Україну.

Початок 1947 року був для письменника успішним; з-поміж іншого окремі часописи, що виходили в Німеччині, друкували уривки його творів. Зокрема в січневому номері «Літературного зошита» (літературно-мистецького додатка щотижневика «Українські вісті» (Новий Ульм), редактором якого був сам У. Самчук), опубліковано уривок з роману «Сонце з Заходу» — розділ «Товариство “Зеленої канапи”» [20, 3; 4; 8]. Уривки з нього цитує А. Власенко-Бойцун в одній зі своїх статей про творчість письменника [1, 121]. Очевидно, саме про цю публікацію автор писав у мемуарах «Планета Ді-Пі». Запис від 5 січня 1947 року свідчить: «Прийшли також святочні газети. В “Укр[аїнських] Вістях” і в “Часі” уривки з мого “Сонце з заходу”» [17, 174]. Окрім публікації в ульмівському тижневику У. Самчук згадує тут іншу — в газеті «Час». Можна припустити, що націоналістичний тижневик надрукував розділ «Мандрівка людини без титулів», бо саме він зберігається в архіві письменника у вигляді вирізки з періодичного видання без вказівки його назви і дати виходу [12]. Уривок з газетної шпальти засвідчує прагнення письменника удосконалити раніше написаний текст.

У лютовому числі «Літературного зошита» 1947 року редакція повідомляла, що У. Самчук продовжує працювати над романом «Сонце з Заходу» [7, 8]. А вже за кілька місяців, у травні, часопис «Пластун-Scout» в інформаційній довідці про творчість письменника, яка супроводжувала надрукований тут монтаж з трилогії «Волинь» під назвою «Волинь незабуття», повідомляв: «У теці автора є цілком готовий до друку великий роман “Сонце з Заходу”, що побудований на особистих відчуттях, бачених і пережитих епізодів героїчної боротьби українського Закарпаття — 1939 року — за свою волю» [3, 18]. Автор інформації про письменника захований під криптонімом В. П. Ним, вірогідно, був Всеволод Петрів, котрий активно співпрацював з пластовим виданням. У. Самчук добре знав «дорогого і пам’ятного, генерала УНР», тепло відгукувався про знайомого «земляка» з Праги в мемуарах [17, 326]. І у травні 1947 року про давній Самчуків задум ішлося вже як про dokonаний факт. Відомостей про наміри письменника, який ще перебував у таборах Ді-Пі, видати роман у Німеччині відшукати не вдалося. Та, як свідчить написаний прозаїком у таборі Штутгарт-Цуффенгаузен лист до професора Івана Вовчука, на початку вересня 1948 року твір залишався в машинописі: «Останні роки я

працював солідно, написав дві книги і їх видав (Юність Василя Шеремети і ОСТ), написав одну річ (Сонце з Заходу, про Карпатську Україну), ще не видана» [11, 1]. Отже, робота над романом продовжувалася вісім років з перервами.

У жовтні 1948 року емігрантська скитальщина закинула У. Самчука до Канади. Пошуки заробітку привели митця до активної співпраці з нью-йоркською газетою «Свобода», на сторінках якої постійно з'являлися твори художніх, літературно-критичних і публіцистичних жанрів. «Дописую до Свободи інколи якийсь реферат, — повідомляв письменник у червні 1949 року своєму видавцю Михайлові Борецькому, — і це наш весь прибуток» [10, 1]. Газета отримала в особі У. Самчука авторитетного і добре знаного автора. На момент написання листа він опублікував у «Свободі» дев'ять публіцистичних статей і роман «Сонце з Заходу» в повному обсязі. Інформацію про цю важливу подію в будь-яких джерелах виявити не вдалося.

Пошук твору виявився справою трудомісткою; фронтальний аналіз повоєнних підшивок «Свободи» дав авторці статті можливість виявити сподіваний матеріал. Однак в електронному архіві видання відсутні числа 21 і 32 відповідно від 27 січня і 09 лютого 1949 року. За сприяння ужгородського видавця Івана Ребрика і редактора газети Петра Части вдалося відшукати відсутні номери у приватній колекції. Тільки згодом з'ясувалося, що зібрана самим письменником тека газети містить, за винятком двох (Ч. 50 від 3 березня і Ч. 75 від 1 квітня), потрібні числа заокеанського періодичного видання.

Текст твору було поділено на частини, які отримали свої порядкові номери й розміщувалися в газетному «підвалі» щоразу на другій сторінці кожного числа. П'ятдесят дев'ять випусків (числа 7–76) протягом 11 січня — 02 квітня 1949 року розповідали читачам про події Срібної Землі десятирічної давнини. У кінці кожного розділу зазначалося «Дальше (далі) буде»; останній на початку містив помітку «Докінчення», а після тексту значилося: «Кінець».

Видаючи роман у пресовому органі Українського Народного Союзу (однієї з найстарших українських організацій у США), У. Самчук, очевидно, сподівався, що з часом його твір з'явиться окремою книжкою у видавництві «Свободи». Принаймні на таку думку наштовхують численні правки, зроблені авторською рукою в примірниках газети, що зберігаються в архіві митця. Цінність цих примірників очевидна, оскільки це єдине свідчення коректури тексту самим автором. Письменник виправив передусім технічні огріхи (вставив пропущені букви, слова, виправив неточно передані лексеми, зробив синтаксичні коректи); стилістично неоковирні слова і вислови підкреслив (можливо, з надією замінити їх у майбутньому на більш удатні); своє ставлення до незграбних слів чи недоладних словосполучень помітив на полях особливими позначками — великим мінусом чи знаком питання. Думається, автор мав певні плани щодо майбутнього редагованого тексту. На жаль, його сподівання на вихід роману окремою книжкою не справилися.

Публікація роману «Сонце з Заходу» у «Свободі» — це перша вагома літературна подія заокеанського життя письменника, яку фахові кола еміграції незбагнено «промовчали». Ніхто з тогочасних критиків не відгукнувся ні на роман, ні на численні статті, що сам автор з прикрістю констатував у листі до

Петра Белея: «Я ось у Свободі помістив пару десятків статей на ті теми і хоч би один з колег (за винятком Шереха) якось на те відгукнувся б у пресі, поміг би мені, підпер мене. Один у полі не воїн» [9, 1]. Літературно-критичних праць про Самчукові твори, що вийшли одразу після Другої світової війни, було таки мало. Уже далеко по смерті письменника Юрій Шерех писав у 2000 році про той час:

Я йому [У. Самчукові] боргую. Усі роки МУРу й перші після нього я був у найкращих стосунках з Уласом Олексійовичем (так ми всі до нього зверталися), але на моєму сумлінні тяжіло те, що, взявши на себе функцію систематичного оглядача літературної продукції тих років, я не міг нічого путнього написати про Самчукові твори тих років — “Юність Василя Шеремети”, “Сонце з заходу” й “Ост”. Я так нічого і не написав про “Сонце з заходу”, а про інші два романи писавши, уникав літературних оцінок, обмежуючися на недорікуватих згадках про те, що це, мовляв, фрагменти літопису доби, й оминаючи питання літературного стилю та мистецької ваги [26, 136].

У цьому дописі літературознавець згадує кілька своїх матеріалів 40-х років, зокрема статтю «Улас Самчук» [23, 4] і дві рецензії на романи «Юність Василя Шеремети» [25, 67–68] і «Морозів хутір» [24, 5]. А те знеславлення вартості наснажених національною історіософією Самчукових творів, що проступає в останньому реченні цитованого фрагмента, варто розцінювати як ідейне поборювання Ю. Шерехом у післявоєнний період усієї вісниківської ідейно-духовної літератури, представником якої був У. Самчук.

Роман «Сонце з заходу» так і не дочекався на літературно-критичне осмислення сучасників. У ювілейних замітках про здобутки митця газета «Свобода» побіжно називала його серед творів, що вже вийшли друком [24, 5]. Скромну згадку про роман містив і довідник, виданий з нагоди Першої зустрічі українських митців США і Канади з громадянством у липні 1954 року. Це була небуденна подія, за словами Анатолія Курдидика, — «найбільша українська культурна імпреза у вільному світі» [6, 5]. Книга з фотографіями, автографами і життєписами стала першим документальним свідченням про українську творчу інтелігенцію, котра емігрувала за океан і продовжувала творити в нових умовах. Інформація про У. Самчука містить кілька маловідомих фактів. Наприклад, один з них інформує про те, що на час виходу книжки письменник з-поміж інших «готує до друку романи “Відкриваю Європу”, “Дванадцята зелена”» [21, 220]. Маємо потвердження того, що попередньо назва роману «Чого не гоїть огонь» звучала по-іншому — «Дванадцята зелена» (бригада, очолювана головним героєм Трояном). У першому ж випадку, можливо, йшлося про так і не опублікований твір «На краю часу» (б. р.). На вірогідність такого припущення вказують кілька обставин. По-перше, машинописний текст із цією назвою зберігся в архіві письменника [14]. По-друге, про роман як завершений твір повідомляла замітка «Новий роман письменника Уласа Самчука», надрукована газетою «Український голос» (1963. — Ч. 13). У «Літописі українського життя в Канаді» Ольги Войценко подано окремі подробиці авторського вечора письменника, що відбувся 15 березня в Літературно-мистецькому стоваришенні «Козуб» (Торонто) і де автор читав

уривок недрукованого роману «На краю часу». Замітка закінчувалася констатацією факту: «Щоб новий роман письменника Уласа Самчука побачив світ, треба одної тисячі доларів. Хочеться вірити, що не тяжко буде знайти мецената на видання цього цікавого й вартісного твору» [2, 136]. Ймовірно, меценат не знайшовся, і роман так і не видали. По-третє, вигнаний з рідного простору на сході Європи головний персонаж Ярема Бойчин активно «відкриває Європу» для себе в столиці Чехословацької республіки Томаша Масарика.

З-поміж резонансних репортажів, авторами яких був У. Самчук, довідка з «Книги мистців» називала і «Сонце з заходу» [21, 220]. Торонтські видавці бібліографічних нарисів зігнорували зафіксоване в підзаголовку газетного формату твору авторське жанрове маркування — «роман» — і дали несподіване визначення жанру — «репортаж», підкреслюючи тим самим нефікційний характер тексту.

Роман «Сонце з заходу» до цього часу не дійшов до українського читача. Текст із численними коментарями підготовлено до друку і заплановано опублікувати у двадцятитомному виданні творів У. Самчука, перші три книги якого побачили світ восени 2018 року у видавництві «Фоліо». Це складний і водночас цікавий матеріал для подальших літературознавчих досліджень. Попереду — вивчення жанрової природи твору, його документальної основи, розкодування окремих явищ українського еміграційного життя і подробиць націоналістичного підпілля, виражених найчастіше через алюзії та підтекст, пошук прототипів персонажів, більшість яких належали до ОУН і брали участь у подіях Карпатської України тощо. Особливо продуктивними в цьому процесі можуть бути текстологічні зіставлення надрукованих у 40-х роках уривків та остаточної версії тексту роману на шпальтах «Свободи», що суттєво різняться підходами письменника до іменування персонажів твору, моделювання окремих сцен, особливо фінальної тощо. Виявити нові свідчення, що стосуються історії створення і видання роману, допоможе передовсім уважне студювання епістолярної спадщини, що у своєму масиві зберігається в архіві письменника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко-Бойцун А. Улас Самчук як публіцист / А. Власенко-Бойцун // Слово: збірник українських письменників: Література, мистецтво, критика, мемуари, документи. – 36. 12. – Нью-Йорк, 1990. – С. 121–132.
2. Войценко О. Літопис українського життя в Канаді: Т. 7 / О. Войценко. – Едмонтон : Канадський Інститут Українських Студій ; Альбертський Університет, 1986. – С. 136.
3. В. П. [Петрів В.] Син Волинської землі / В. П. // Пластун-Scout: Журнал української пластової молоді (Аугсбург). – 1947. – Рік III. – Ч. 1. – Травень. – С. 17–19.
4. Д. Ю. [Дивнич Ю.] Ювілей Уласа Самчука / Д. Ю. // Свобода. – 1951. – Ч. 297. – 21 грудня. – С. 2.
5. Карпатська Україна в боротьбі : збірник. – Відень : Вид-во української пресової служби, 1939. – 233 с.: ілюстр.
6. Курдидик А. Слово до книги / А. Курдидик // Книга мистців: Перша зустріч українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3–5 липня 1954. – Торонто, 1954. – С. 5–6.
7. Над чим працюють письменники // Літературний зошит. – 1947. – Лютий. – Ч. 2. – С. 8.

8. Самчук У. Авдиенція: Уривок з роману «Сонце з Заходу» / Улас Самчук // Пробоєм: Місячник культури (Прага). – Річник VIII. – 1941. – Січень. – Ч. 1(90). – С. 10–15.
9. Самчук У. Лист до П. Белея від 28 листопада 1949 року / Улас Самчук // Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України (ВРФТ ІЛ НАНУ). – Ф. 195. – Од. зб. 328. – Арк. 1.
10. Самчук У. Лист до М. Борецького від 24 червня 1949 року / Улас Самчук // ВРФТ ІЛ НАНУ. – Ф. 195. – Од. зб. 361. – Арк. 1.
11. Самчук У. Лист до Івана Вовчука від 06 вересня 1948 року / Улас Самчук // ВРФТ ІЛ НАНУ. – Ф. 195. – Од. зб. 391. – Арк. 1.
12. Самчук У. Мандрівка людини без титулів [газ. вирізка (б. д.)] / Улас Самчук // ВРФТ ІЛ НАНУ. – Ф. 195. – Од. зб. 39. – Арк. 1–3.
13. Самчук У. На коні вороному: спомини і враження / Улас Самчук. – 2-ге вид. – Вінніпег : Видання товариства «Волинь», 1990. – 360 с.
14. Самчук У. На краю часу / Улас Самчук // ВРФТ ІЛ НАНУ. – Ф. 195. – Од. зб. 13. – 318 арк.
15. Самчук У. Новий рік у Хусті / Улас Самчук // Пробоєм: Місячник культури (Прага). – Річник VII. – 1940. – Лютий. – Ч. 2(79). – С. 36–46.
16. Самчук У. Новий рік у Хусті: Уривок з ще недрукованого роману «Сонце з заходу» на тему Карпатської України у часі її короткого автономного існування / Улас Самчук // Волинь (Рівне). – 1942. – Ч. 2(30). – 07 січня. – С. 4–6.
17. Самчук У. Плянета Ді-Пі: Нотатки й листи / Улас Самчук. – Вінніпег : Накладом товариства «Волинь», 1979. – 354 с.
18. Самчук У. Сонце з Заходу / Улас Самчук // Пробоєм: Місячник культури (Прага). – Річник VII. – 1940. – Серпень. – Ч. 8(85). – С. 197–199.
19. Самчук У. Сонце з Заходу: роман / Улас Самчук // Свобода (Нью-Йорк). – 1949. – 28 січня. – Ч. 22. – С. 2.
20. Самчук У. Товариство «Зеленої канапи» / Улас Самчук // Літературний зошит (Німеччина). – 1947. – Січень. – Ч. 1. – С. 3; 4; 8.
21. Улас Самчук / Улас Самчук // Книга мистців: Перша зустріч українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3–5 липня 1954. – Торонто, 1954. – С. 220.
22. Улас Самчук: До 20-ліття творчості письменника / Улас Самчук // Свобода (Нью-Йорк). – 1951. – Ч. 227. – 29 вересня. – С. 3.
23. Шевчук Гр. Улас Самчук / Гр. Шевчук // Українська трибуна (Мюнхен). – 1947. – 26 січня. – Ч. 5. – С. 44; 30 січня. – Ч. 6. – С. 4.
24. Шевчук Гр. Хутір, революція, імперія, людина (Улас Самчук. ОСТ. Роман у 3-х томах. Том 1. Морозів хутір. Вид. Мих. Борецького. Регенсбург, 1948. 584 с.). 1. Течією ріки / Гр. Шевчук // Час (Фюрт). – 1949. – 23 січня. – Ч. 3. – С. 5; 2. Струмені течії. – 30 січня. – Ч. 4. – С. 5; 3. Кінець імперії і імперська людина. – 6 лютого. – Ч. 5. – С. 5; 4. Ідеї і люди. – 13 лютого. – Ч. 6. – С. 5; 4. Ідеї і люди // Наш вік (Канада). – 1949. – 23 квітня. – Ч. 2. – С. 5.
25. Шерех Ю. [Рец.] Гліб Східний. Аркадій Ярош. Повість. Накладом Українського Видавництва в Бельгії, К. Мулькевич-Малін, 1946. 186 с.; Улас Самчук. Юність Василя Шеремети. Розділи з роману. Мала бібліотека МУРУ. Видавництво «Золота брама». 1946. Літературний додаток до газети «Час». Післямова Б. Подоляка. 39 с. / Ю. Шерех // Звено (Інсбрук). – 1947. – Ч. 1. – С. 67–68.
26. Шерех Ю. Спроби дружніх портретів: Улас Самчук із-над Флегетону (Улас Самчук. Євген Маланюк) / Ю. Шерех // Сучасність. – 2000. – № 5. – С. 126–137.
27. Хроніка // Пробоєм: Місячник культури (Прага). – Річник VII. – 1940. – Лютий. – Ч. 2(79). – С. 36.
28. Хроніка // Пробоєм: Місячник культури (Прага). – Річник VII. – 1940. – Серпень. – Ч. 8(85). – С. 222.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2018.

HISTORY OF THE WRITING AND PUBLICATION OF THE NOVEL “SUN FROM THE WEST” BY ULAS SAMCHUK: RECONSTRUCTION ATTEMPT

Iryna Rusnak

The article proposes an author’s reconstruction of the creating and publishing process of the little-known novel “Sun from the West” by Ulas Samchuk. For a long time the text was considered to be lost. The front-line analysis of the post-war newspaper “Svoboda” (New York) gave the author of this article the possibility to find out that the novel was fully published on the pages of this edition in 1949. The collaboration with the publisher Ivan Rebryk (Uzhhorod) helped to find out the missing dates on the New York newspaper’s official website.

The novel “Sun from the West” plunges the reader into the whirlpool of Khust’s political and cultural life at the end of the 1930s, reproduces little-known facts about the Ukrainian Nationalists Organization members’s participation and preparation of the Carpathian Ukraine independence proclamation. The author of the article thoroughly studied the information about writer’s work on this novel. The main focus was concentrated on the analysis of newspapers, information from reference books, personal writer's correspondence.

The author of the article came to a conclusion that the work on the novel was started immediately after the Carpathian Ukraine’s defeat; several passages from the novel were published by various emigration magazines in 1940s.

The novel “The Sun from the West” is a complicated and at the same time interesting material for further literary researches.

The author of the article suggests that the genre nature of the novel, its documentary basis, the decoding of certain Ukrainian emigration’s life phenomena and the details of nationalist underground’s participation in the preparation of Carpathian Ukraine’s proclamation, the research of characters’s prototypes, etc are needed in further complex research.

The author of the article is sure that the textual comparisons of printed passages and the final version of the novel would be worth doing. The study of the epistolary heritage will help to reveal new evidence concerning the creation and publication processes of the novel.

Keywords: *Ulas Samchuk; Svoboda newspaper (New York); novel “Sun from the West”; history of writing and publication of the novel; reportage; Carpathian Ukraine; OUN.*

ИСТОРИЯ НАПИСАНИЯ И ИЗДАНИЯ РОМАНА «СОЛНЦЕ С ЗАПАДА» УЛАСА САМЧУКА: ПОПЫТКА РЕКОНСТРУКЦИИ

Ирина Руснак

В статье предложена авторская реконструкция процесса создания и издания малоизвестного романа «Солнце с Запада» Уласа Самчука. Долгое время текст считали потерянным. Фронтальный анализ послевоенных подшивок газеты «Свобода» (Нью-Йорк) позволил автору статьи выяснить, что роман в полном объеме был напечатан на страницах этого издания в 1949 году. Сотрудничество с издателем Иваном Ребриком (Ужгород) помогло отыскать отсутствующие на официальном сайте нью-йоркского издания числа.

Роман «Солнце с Запада» погружает читателя в водоворот политической и культурной жизни Хуста конца 30 х годов, воспроизводит малоизвестные факты об участии членов Организации Украинских Националистов в подготовке провозглашения независимости Карпатской Украины. Автор статьи тщательно изучила доступные источники, подтверждающие работу писателя над произведением. Основное внимание сосредоточено на исследовании газетных сообщений, информации из справочных изданий, отдельных писем писателя из его архива. Автору удалось установить, что работу над

романом прозаик начал сразу после поражения Карпатской Украины; несколько отрывков из произведения были напечатаны разными эмиграционными журналами в 40-х годах.

Роман «Солнце с Запада» — сложный и одновременно интересный материал для дальнейших литературоведческих исследований. По мнению автора статьи, основательного исследования требуют жанровая природа произведения, его документальная основа, расшифровка отдельных явлений украинской эмиграционной жизни и подробностей участия националистического подполья в подготовке провозглашения Карпатской Украины, поиск прототипов персонажей и тому подобное. Особенно продуктивными, по ее мнению, будут текстологические сопоставления напечатанных отрывков и окончательной версии текста романа. Выявить новые свидетельства, касающиеся истории создания и издания романа, поможет внимательное изучение эпистолярного наследия писателя.

Ключевые слова: Улас Самчук; газета «Свобода» (Нью-Йорк); роман «Солнце с Запада»; история написания и издания романа; репортаж; Карпатская Украина; ОУН.